

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА
ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ НОМИДАГИ ЖИЗЗАХ
ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ

**“ЎЗБЕК ФИЛОЛОГИЯСИНИНГ
ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ ВА УНИ
ЎҚИТИШ МЕТОДИКАСИ
МУАММОЛАРИ”**

**МАВЗУСИДАГИ ХАЛҚАРО ИЛМИЙ – АМАЛИЙ
КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛАРИ**

Тошкент
“VNESHINVESTROM”
2022

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ НОМИДАГИ ЖИЗЗАХ ДАВЛАТ
ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ**

**Филология фанлари доктори, профессор, милиция майори,
ДОНИЯРОВА ШОИРА ХУРСАНДОВНА
таваллудининг 55 йиллиги муносабати билан унинг ёрқин
хотирасига бағишланган**

**“ЎЗБЕК ФИЛОЛОГИЯСИНИНГ ДОЛЗАРБ
МАСАЛАЛАРИ ВА УНИ ЎҚИТИШ
МЕТОДИКАСИ МУАММОЛАРИ”**

**мавзусидаги Халқаро илмий – амалий конференция материаллари
(2022 йил 29 апрель)**

**Тошкент
“VNESHINVESTROM”
2022**

УЎК: 821.512.133КБК: 83.3(5Ў)

Мазкур тўплам Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 7 мартдаги №101–Ф сон фармойиши билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Халқаро ва Республика миқёсида ўтказиладиган илмий ва илмий техник анжуманлар режаси”га киритилган буйруғининг 1-иловасига мувофиқ Абдулла Қодирий номидаги Жиззах давлат педагогика институти профессори, филология фанлари доктори, захматкаш олима, жонқуяр устоз, ўзбек адабиётини ўқитиш методикаси кафедраси муdiri, Ўзбекистон Республикаси Олий Аттестация Комиссияси эксперт аъзоси, “Scientific Progress” илмий-методик электрон журнал таҳририят аъзоси, милиция майори Дониярова Шоира Хурсандовна таваллудининг 55 йиллиги муносабати билан унинг ёрқин хотирасига бағишланган “Ўзбек филологиясининг долзарб масалалари ва уни ўқитиш методикаси муаммолари” мавзусидаги Халқаро илмий-амалий анжумани материаллари асосида тайёрланди. Тўплам адабиётшунос олимлар, изланиш олиб бораётган ёш тадқиқотчилар ва ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчилари ҳамда магистрлар учун мўлжалланган.

Бош муҳаррир:

Ўзбек тили ва адабиёти факультети декани, ф.ф.номзоди, доцент
Сунатулла Сойипов Норматович

Масъул муҳаррир:

ЖДПИ доценти, ф.ф. номзоди **Соатова Нодира Исомиддиновна**
Ўзбек адабиёти ўқитиш методикаси
кафедраси муdiri в.б., ф.ф. ф.д.(PhD) **Жўраев Муродилла Алишбоевич**

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчи:

ЖДПИ доценти, ф.ф. номзоди **Соатова Нодира Исомиддиновна**
Тошкент вилояти Чирчиқ давлат
педагогика институти доценти, ф.ф.н.
Сурайё Эшонқулова Исомиддиновна
ЖДПИ катта ўқитувчиси ф.ф.ф.д (PhD) **Туропова Паризод Шавкат қизи**

Тақризчилар:

Ўзбек тили ва адабиёти кафедраси
муdiri, ф.ф. доктори, проф. в.б. **Усмонжон Қосимов**
Ўзбек адабиёти ўқитиш методикаси
кафедраси доценти, ф.ф.ф.(PhD) **Салимова Дилнавоз Акмаловна**
ЖДПИ талабаси **Тошпўлатов Муҳаммадқодир Олим ўғли**

Ушбу тўплам Абдулла Қодирий номидаги Жиззах давлат педагогика институти Илмий Кенгашининг 2022 йил 20 апрелдаги 4–сонли қарори билан нашрга тавсия этилган.

Агар ўлсам, мени асло қаро тупроқдан ахтарманг,
Яшарман ақли ориф кўнглини мангу макон айлаб...
Жалолиддин Румий.

ДОНИЯРОВА ШОИРА ХУРСАНДОВНА

ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ ДОКТОРИ, ПРОФЕССОР

89.	Ravshanova Mahbuba. Muharrirlik faoliyatining tarixi haqida mulohazalar	347
90.	Tursunqulov Nurali. “Murodxon” dostonining o‘rganilishi	350
91.	Qosimova Mashhura. O‘tkir Hoshimov asarlarida badiiy matn qismlarini bog‘lovchi vositalar	353
92.	Usmanova Dildora. Abdulla Oripov she‘riyatida ma‘rifiy g‘oyalarning badiiy tarannumi	357
93.	Салоҳиддинова Муборак. Адабиётшуносликда хотиралар туркумининг ўрни	362
94.	Murtazayeva Nodira. Pirimqul Qodirovning kiritmalardan foydalanish mahorati	365
95.	Baxtiyorova Rayxona. Muhammad Yusuf she‘riyatida xalqona pafosning yangilanishi	367
96.	Shomurodov San‘at. Mustaqillik davri tarixiy romanchiligida Gavharshodbegim – Mahdi ulyo obraziga yangicha yondashuv	370
97.	Donaboyeva Gulimoh. Adib ijodiga chizgilar	374
98.	Xolto‘rayeva Oyjon. Xalq og‘zaki ijodi va dostonlarning xalq pedagogikasidagi o‘rni	377
99.	Mo‘sidinova O‘g‘iloy. Syujet haqidagi nazariy qarashlar	382
100.	Ташмуратова Дилдора. Зухра Мамадалиеванинг “Избосар” хикояси мутолаасидан сўнг	385
101.	Хамройева Соҳиба. “Jaziramadagi odamlar” romanining kompozitsion elementlari	387
102.	Qo‘ldosheva Nodira. “Otamdan qolgan dalalar” asaridagi Jamoliddin ketmon va “Yolg‘izlikning yuz yili” asaridagi Xose Buendia obrazlaridagi psixologik paralellizmlar	390
103.	Mamatxonova Moxichexaxon. Omon Muxtor ijodida an‘ana va novatorlikning o‘rni	392
104.	Gulboyeva Nilufar. Maktabgacha ta‘lim tizmining hozirgi holati	394
105.	Saipova Madina. Lingvopoetik tahlil xususida	397
106.	Aliyeva Ozoda. Milliy etnofrazemalar tadqiqi haqida	399
107.	Тошпўлатов Муҳаммадқодир. “Кўнглим – адоси йўқ хат...”	400
108.	Abdurazzaqova Dinara. "O‘tkan kunlar" romanida shaxs otlarining qo‘llanilishiga bir nazar	406
109.	Eshmurzayeva Barno. Zulfiya Qurolboy qizi asarlarida inson ruhiyati tasviri	409
110.	Abralova Nafisa. Bog‘lovchilarning semantik qiyosi	411
111.	Begimqulova Zulfizar. “Jannat qidirganlar” romanida davr va shaxs talqini	413

III БОБ. ЎЗБЕК АДАБИЙ ТАНҚИДЧИЛИГИ ВА БАДИИЙ МАҲОРАТ МАСАЛАЛАРИ

Шуъба раиси: филология фанлари номзоди, доцент Юлдуз Каримова
Котиби: ўқитувчи Гулбаҳор Қурбонова

1.	Шерстюков Сергей. «Большевикам пустыни и весны»: Советские писатели «Открывают» Среднюю азию (1930 г.)	415
2.	Arslan Bayır. Neden Özbekistan ve özbek edebiyatı	430
3.	Дониёрова Шоира. Адабиёт – ботин тарихи (Ёзувчи Улуғбек Ҳамдам билан суҳбат)	434
4.	Пардаева Зулфия. Мустақиллик даври ўзбек романчилиги: талқин, таҳлил, муносабат	444
5.	Абдуллоев Олимжон. М. Ойматованинг “Она, кўксингизга бошимни кўйсам...” шеърида талмиҳ санъатининг кўлланилиши	449
6.	Тўлаганова Санобар. Муаллиф кечинмалари ва бадиий ижод хусусида	453
7.	Qosimov Usmon., Muxtorova Aziza. Tanqidchilikni sharaflagan buyuk ijodkor	457
8.	Qodirov Valijon. Mumtoz adiblar ijodida iqtisodiy qarashlar in'ikosi	460
9.	Кўчқорова Марҳабо. Назар Эшонкул ва ўзбек модернизм адабиёти	464
10.	Кенжаева Пошшажон. Томрис Уяр ижодида хотира-ҳикоя намуналари	469
11.	Ҳошимхонов Мўмин. “Сурати башар, сийрати малак”	473
12.	Ҳамидова Муҳайёхон. Қаҳрамон маънавиятини тасвирлашдаги ёзувчининг бадиий маҳорати	479
13.	Жумаева Салима. Икром Отамурод ижодида юксак ватанпарварлик туйғуларининг бадиий ифодаланиши	483
14.	Каримова Юлдуз. Бобур мирзо ижоди ва шахсияти Фитрат талқинида	487
15.	Soatova Nodira. “Jannat qidirganlar” romani xususinda so‘z	490
16.	Suvonova Jumagul. Badiiy tasvir va ijodiy mahorat	494
17.	Sabitova Tojixon. O‘zbek folklori asarlarida ma`naviy-ma`rifiy tarbiya masalalari	498
18.	Жамилова Башорат. Болалар адабиётида поэтик тафаккурнинг янгиланиш анъанаси	502
19.	Матуоқубова Мадина. Nayot bir yo‘l - so‘ngsiz, betinim	506
20.	Тўраева Баҳор. Замонавий романларда проспекция усулининг қиёсий-типологик тадқиқи	512
21.	Барзиев Ойбек., Сайитхонова Барчиной. Шеъриятда тасвирийлик билан боғлиқ анъанавий поэтик туркумлар	518

olguvchi ko‘zgu og‘zaki ijod asarlaridir. Ibrat va o‘git, orzu va tasalli aks etgan bu ko‘zgu tarix davomida insonlar bilan birga yashab kelaveradi.[3.164] Uning ma‘naviy qadriyatlarni tartib etishdagi ta‘sir kuchi unda xalqning o‘zligi, milliy xarakter xususiyatlarining ochib berilishi bilan xarakterlanadi va xalqning aqliy-axloqiy, badiy-estetik, ma‘naviy talab va ehtiyojlari, orzu-umidlari va ta‘lim-tarbiya vositalari o‘z ifodasini topgan. Xalq og‘zaki ijodidagi har bir janr o‘quvchilar ma‘naviy olamini boyitishda o‘ziga xos ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Prezident Shavkat Mirziyoyev, O‘zbekiston Respublikasi mustaqil davlat 27 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi so‘zini o‘tkazdi.
2. O‘zbekiston Respublikasi prezidenti Shavkat Mirziyoyev, O‘qituvchi va murabbiy kuniga bag‘ishlangan tantanali nutq so‘zladi // <http://uza.uz/posts/3452>
3. Mirzayev T, Turdimov Sh., Jo‘rayev M., Eshonqulov J., Tilavov A. O‘zbek folklori. –T., 2020.
4. Jo‘rayev M. Folklorshunoslik asoslari. – T.: "Fan", 2009.
5. T.Sobitova "Xalq ijodi saboqlari".-T.: "Mumtoz so‘z", 2011.
6. O.Madayev, T.Sobitova " Xalq og‘zaki poetik ijodi".-T.: Sharq nashriyoti, 2011.
7. Jo‘rayev M. O‘zbek folklorshunosligi. –T.: "Firdavs-shoh", 2021.
8. O.Madayev O‘zbek xalq og‘zaki ijodi.-T.: "Mumtoz so‘z", 2011.

БОЛАЛАР АДАБИЁТИДА ПОЭТИК ТАФАККУРНИНГ ЯНГИЛАНИШ АНЪАНАСИ

*Жамилова Башорат Сатторовна,
БухДУ профессори, филология фанлари номзоди*

Ҳар бир халқ болалар адабиёти унинг келажак пойдеворини белгиловчи муҳим омиллардан биридир. Болалар адабиётида бугунги ҳаёт яққол акс этиши билан бирга, таракқиёт тасавури ҳам зухур этилади. Умумадабиётдан фарқли равишда болалар адабиётидаги бадий тафаккур, услубий изланишлар, одам ва олам тасвиридаги ранг-баранглик, образлилик жамият маънавиятининг келажакдан хабар беради. Инсоният пайдо бўлганидан буён болалик ҳам у билан ёнма-ён яшаб келатган экан, асрлар давомида ижтимоий ҳаёт, даврлар ўзгаргани сайин адабий анъаналар, услублар қатори жамиятнинг болаликка муносабати, уларга мўлжалланган бадий ижод намуналарида ҳам поэтик тафаккур янгилалиши давом этиб келмоқда.

Ўзбек адабиётшунослигида мустақилликка эришилгандан кейин бошланган маънавий тикланиш жараёни ўзбек болалар адабиётига оид қадимий ва замонавий манбаларга хос поэтик хусусиятларни чуқур тадқиқ этиш эҳтиёжини юзага келтирди. Бундай асарларда акс этган умуминсоний ғоялар ёш авлодни буюк аجدодларимизнинг эзгу анъаналари руҳида тарбиялашда муҳим амалий аҳамият касб этади.

Айтиш мумкинки, ота-оналар ва болалар муносабати дастлаб фольклорнинг афсона, ундан кейин эртақ, дoston сингари жанрларида алоҳида мавзу, мотивлар тизимида талқин қилина бошланган. Кейинчалик, бу мавзулар эртақларда янада кенг ривож топгани кузатилади. Айниқса, уларда етим ва ўғай болалар тақдири алоҳида мавзу сифатида берилади. фольклордан бошланган оилада бола тарбияси ота-оналар, ака-ука, опа-сингилнинг оилавий алоқа ва муносабатларини адабиётнинг оғзаки ва ёзма шаклларида далиллаш марказий ўринда қўйилган. Бу фақат ҳар бир халқ адабиёти спецификасидан келиб чиқиб, ўша адабиёт қонуниятлари ва бадиий-эстетик тамойиллари билан боғлиқликда талқин этилган.

Бундай мавзу тараққиётини:

а) отанинг ўғилга муносабати (мумтоз адабиётда Кайковуснинг “Қобуснома” асари, замонавий адабиётда С.Барноевнинг “Қиблагоҳлар” публицистик ҳикояси, Т.Маликнинг “Меҳмон туйғулар” асари);

б) отанинг қизга муносабати (жаҳон адабиётида О.Бальзакнинг “Горио ота”, ўзбек адабиётида Ў.Умарбековнинг “Қизимга мактублар”, Бахтиёр Муҳаммадамин Абдурраҳим ўғлининг “Сирдошим – қизим, эшит...” асарлари);

в) онанинг ўғилга муносабати (С.Барноевнинг “Она” балладаси, Э.Маликнинг “Онаизор”, Ў.Ҳошимовнинг “Дунёнинг ишлари” асарлари);

г) онанинг қизга муносабати (С.Айнийнинг “Қиз бола ёки Холида”, А.Қаҳҳорнинг “Нурли чўққилар” қиссаси);

д) ака-ука, оға-ини муносабати (Горькийнинг “Болалик”, Х.Тўхтабоевнинг “Омонбой ва Давронбойнинг қишлоққа газ олиб келгани”, “Мунгли кўзлар” асарлари, С.Барноевнинг “Ака-укалар”, “Укам туғилган кун” шеърлари);

е) опа-сингиллар муносабати (“Горио ота”даги Дельфина ва Анастазининг бир-бирига нафратли муносабатлари, Ў.Умарбековнинг “Фотима ва Зухра” асаридаги эгизак опа-сингиллар оқибати);

ё) энагаларнинг болаларга, бобонинг неварога муносабати (А.С.Пушкиннинг энагаси А.Родионовнага бағишланган, С.Барноевнинг “Бобом айтган қўшиқ” шеърлари, Э.Маликнинг “Неварамга мактублар” асари);

ж) етимларга муносабат (Ғ.Ғуломнинг “Сен етим эмассан”, “Шум бола”, “Ёдгор”, “Нетай” асарлари, Э.Маликнинг “Болалик ва ўсмирлик кўчалари” асарлари) кабилар орқали англаб олиш мумкин.

Шу билан бирга болаларнинг ота-онага муносабати акс этган асарлар ҳам бор. Бунга жаҳон адабиётида Ф.Кафканинг 1919 йилда ёзилган “Отамга хат” асарини мисол қилса бўлади [4,343]. Ушбу эссени Вафо Файзуллоҳ ўзбек тилига таржима қилган ва уни “Кафканинг отасига ғазабномаси” сифатида қайд этган.

Ўзбек болалар адабиётида болаларнинг катталарга, ота-оналарга муносабатини қисман автобиографик қиссаларда, шунингдек,

Х.Тўхабоевнинг “Мунгли кўзлар”, Т.Маликнинг “Алвидо, болалик!” асарида учратиш мумкин.

Рус олими М.Бахтин романларда оталар ва болалар муносабати натижасида ёзма адабиётдаги тараққиётни А.И.Герцен, Ф.М.Достоевский ижоди орқали ёритишга интиланган. Чиндан ҳам, Герценнинг “Ким айбдор?” (“Кто виноват?”) асарида бир оила мисолида отанинг болаларга муносабати туфайли ўсмир киз изтироблари, хусусан, Любоньканинг ички кечинмаларидан иборат кундаликларида отаси худди бегоналардай бўлиб қолгани, ота-онаси бўла туриб, етимлардек ўксиниб, хўрланиб катта бўлгани учун отасини ҳеч қачон сева олмаслиги, ҳаётда ҳам бутунлай ўзини якка-ёлғиз, ортиқча ҳис қилаётгани акс этади [1,126]. Шунингдек, Ф.М.Достоевский асарларида ҳам, айниқса, унинг “Ака-ука Карамазовлар” асарида оталар ва болалар муносабатининг ҳаётий-психологик асослари бадиий ёритилгани жиҳатидан эътиборни тортади.

Э.Воҳидовнинг “Болалар” шеърисида ҳам болалик олами билан боғлиқ кечинмалар фалсафий талқин топган. Шеърда лирик қаҳрамон азалий муаммо: оталар ва болаларнинг бир-бирини тушуниши масаласини кўтаради.

Тошойнага коптокни урса,
Синарми ё синмасми – қизиқ.
Ошпичокни тупроққа суқса,
Унарми ё унмасми – қизиқ.

Катталар эса буни тушунишни хоҳламайди. Аксинча, ҳамма нарсани тақиқлайди, хатога йўяди.

Бу муаммо, адабиётшунос Д.Қуроноф таъкидлаганидек, XIX асрга келиб рус ёзувчиси И.Тургеневнинг доврўқли романи билан ўзига муносиб ном топган бўлса ҳам, аслида азалий масала эканлиги ойдинлашади.

Болалар учун яратилган асарларда поэтик тафаккур уч кўринишда намоён бўлади:

- а) халқ тафаккури;
- б) ижодкор тафаккури;
- в) бола тафаккури.

Катталар адабиётида, асосан, халқ тафаккури билан ижодкор тафаккури юзага чиқади. Бола тафаккурининг ифодаси ёки унинг муаллиф томонидан очиб берилиши болалар адабиётининг муҳим специфик белгиларидан бирини ташкил қилади. Болалар адабиётида тафаккурнинг бу учала шакли синкретиклашади.

Халқ тафаккурида миллат тафаккури, унинг миллий-психологик тафаккури ҳам акс этиб туради. Ҳар бир халқнинг фольклор асарида ўша халқ, миллат тафаккур тарзи ёрқин кўринади. Миллий тафаккур нуктаи назаридан масалага ёндашилганда, фольклор асарларида халқнинг тафаккури шаклланишига асос бўлган қуйидаги омиллар бўртиб кўринади: а) ўзбек халқининг қадимги тотемистик (маълум бир ҳайвонни ўзига қондош деб тушуниш), анимистик (руҳ абадийлигига, жоннинг кўчиб юришига ишониш), фетишистик (айрим нарсаларга эътиқод қилиш) қарашлар билан боғлиқ

мифологик; б) ўзбек халқининг инсон тириклиги учун зарур бўлган сув, олов, тупроқ, шамол каби тўрт унсур аҳамиятини ёш авлодларга сингдириш эҳтиёжи поэтик тафаккур орқали уларни образлантиришга, метофоризация қилишга, рамзлаштиришга олиб келгани; в) оддий фикрни, маълум бир ҳаётий воқеликни бадиий кўринишда талқин этиб, поэтик тафаккур даражасида ўсиб етилишига эришилгани.

Хуллас, инсоннинг поэтик фикрлаш тарзи фольклордан то ёзма адабиётгача мана шундай мураккаб босқични босиб ўтган. Шунинг учун поэтик тафаккур инсон фикрларининг бадиий йўсинда ифода этилишига олиб келган юқори босқич экани аёнлашади.

Болалар адабиётида поэтик тафаккур янгиланишининг тадрижий такомил босқичларига эътибор берилса, унинг мифологик, эпик, яъни халқнинг илк бадиий-эстетик тафаккур тарзи билан генетик алоқадорлиги, халқ тафаккури бағрида шакллангани, ижодкор ва бола тафаккури, руҳиятининг ўзига хос жиҳатлари фольклоризмлар ҳамда мифологизмлар воситасида ҳам ривож топгани аёнлашади.

Поэтик тафаккур ижодкорнинг поэтик фаолияти (бадиий асар яратиши)да акс этади. Шунинг учун у орқали ижодкорнинг поэтик санъати, бадиий адабиёт қонуниятларини англаш даражаси, бадиий сўзни вужудга келтириш маҳорати кўринади. Бундан англашиладики, бадиий адабиётни англаш ҳамда ижодкорнинг бу соҳадаги назарий тафаккурини ўстириш мақсадида қадимдан яратилиб келинаётган поэтика масалаларига оид илмий манбаларнинг айрича ўрни бор. Ҳозирда адабиёт назариясининг алоҳида тарихий йўналишига айланган поэтика соҳаси ижодкорга адабий асарнинг ўзига хос тузилиши, унинг бадиияти, поэтик шакли, поэтик санъат техникаси (восита, услублари) масалаларини ўргатади.

Олимларнинг фикрича, ИНСОН ТАФАККУРИ + БОРЛИҚ = ҲОСИЛА [3,92]. Бизнингча, яна ТАФАККУР + ТИЛ = БАДИИЙ ФОРМУЛА.

Марказий Осиёдаги поэтик тафаккур аънаси ўз тадрижи давомида Ғарб ва Шарқдаги адабиётшунослик ва поэтик тафаккур хусусиятларини белгилашга хизмат қилган миллий қарашлардан биридир. Поэтик тафаккур, хусусан, поэтик қараш ва ғоялар қадимги даврлардан бери маълум.

Болалар адабиётида поэтик тафаккур ривожини халқ тафаккури, ижодкор ва бола тафаккури кесимида бирлашиб, ўзига хос поэтик янгиланишларда намоён бўлади. Зотан, болалар учун асар яратадиган ижодкор тафаккурининг белгилари қуйидагилардан иборат дейиш мумкин:

Биринчидан, болалар ижодкори бола онги, шуури, фикрлаши, кизиқишини ҳисобга олиб, унинг ёши, руҳиятига мос фикрлайди.

Иккинчидан, ижодкорнинг бола ўй-фикрларини унинг нутқида баён этишга интилиши, шунга мос тарзда кўпроқ содда гаплар, содда ифода ва услубий нейтрал сўзлардан фойдаланишида кўринади.

Учинчидан, боланинг ҳаёт воқеликларини таҳлил қилиш услубини қўллаши ва шу услубда воқеалар баёнини беришга интилиши, таҳлилда, нутқда қабул қилишига эътибор қаратишида кузатилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Герцен А.И. Кто виновать? – Москва: Медиа, 2014. – С.126.
2. Жамилова Б., Нуриддинова Ш. Ўзбек болалар адабиётида бадий тафаккур янгилашнинг тадрижи. // Тил ва адабиёт таълими. – Тошкент, 2020. – №12. –Б.27.
3. Жўракулов У. Худудсиз жилва. – Тошкент: Фан, 2006. – Б.92.
4. Кафка Ф. Отамга хат. Жараён. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2016. – Б. 343-360.
5. Қуронов Д., Мамажонов З., Шералиева М. Адабиётшунослик луғати. – Тошкент: Akademnashr, 2010. – 400б.

HAYOT BIR YO‘L - SO‘NGSIZ, BETINIM

*Matyoqubova Madina Xabibullayevna,
Xiva shahridagi Ogahiy ijod maktabi
o‘qituvchisi, filologiya fanlari nomzodi*

*Bizlar o‘lmagaymiz, sizlarning yodlov,
Jon baxsh etar hatto marhum jonlarga.
Qaytgaymiz, bizlarni yo‘qlagan zahot,
Tirilib muborak xonadonlarga.
Matnazar Abdulhakim*

Qadimiy madaniyat, san‘at, ma‘rifat o‘lkasi - Xorazm maqtasa arziydigan, faxrlansa mag‘rurlanadigan muqaddas zamindir.

O‘zbekiston xalq shoiri Omon Matjon :“ Xorazmda tog‘lar yo‘q emas. Bor. Faqat ular vohani quyoshdan to‘siq qo‘ymaslik uchun inson qiyofasida yaralganlar”, – deya e‘tirof qilgan edi iftixor bilan.

Matnazar Abdulhakimov ham Xorazm vohasining ana shunday buyuk ma‘naviy tog‘laridan biridir. U shoir, tarjimon, adabiyotshunos sifatida faoliyat ko‘rsatdi va o‘zining diltortar rubobiy she‘lari, nodir tarjimalari, chuqur tahliliy ilmiy kitoblari bilan o‘zbek adabiyoti xazinasini boyitdi.

Matnazar Abdulhakim qariyb 40 yildan ziyod faoliyati davomida katta va sermahsul ijod yo‘lini bosib o‘tdi. Butun ongli hayotini uimrining oxirgi daqiqalarigacha, Xorazm adabiy muhitini yanada yuksaltirishga bag‘ishladi, bir-biridan go‘zal va betakror asarlar yaratdi.

Matnazar Abdulhakimning mashaqqatli izlanish, lekin har lahzasi ijodning huzurbaxsh tashvishi va ilhom halovati bilan yog‘rilgan hayot yo‘li –inson iqtidori va ilm kuchining Vatan, yurt ertasi, iste‘dodlar kamoli uchun fidoiylikning, adabiyotga baxshidalikning namunasi bo‘lib qoldi!

Shu boisdan ham uning nomi mamlakamizning taniqli ijodkorlari, o‘zbek adabiyoti rivoji va ravnaqiga munosib hissa qo‘shgan, nomi abadiylikka daxldor adiblar qatoridan faxrli o‘rin oldi.

Turli yillarda chop etilgan o'ttizdan ortiq kitoblari millionlab muxlislari qalbidan o'rin oldi. Ijodkorning ijodiy mahorati va ilohiy iqtidoridan darak beruvchi bu noyob kitoblar milliy adabiyotimiz xazinasini boyitdi, xalqimizning qimmatli ma'naviy mulkiga aylandi.

Matnazar Abdulhakim Sharq mumtoz adabiyotining yetuk bilimdoni sifatida Pahlavon Mahmud, Mirzo Abdulqodir Bedil, Shayx Najmiddin Kubro, Majididdin Bag'dodiy, Muhammad Rizo Ogahiy kabi buyuk ajdodlarimizning asarlarini forsiy tildan mahorat bilan o'girib, o'zbek tarjimachilik maktabiga yangi nafas olib kirgan bo'lsa, she'riyatning ulug' siymolari ijodi yuzasidan olib borgan ilmiy tadqiqotlari o'zbek adabiyotshunosligida muhim voqea bo'ldi.

Ayniqsa, rus she'riyatida o'chmas iz qoldirgan Pushkin, Yesenin, Aleksandr Blok, qator turkman va tojik shoirlari she'rlarining go'zal tarjimalari she'riyat muxlislari jahon adabiyotining nodir namunalarini o'z ona tilida o'qish baxtiga musharraf qildi.

Matnazar Abdulhakim har doim ezgu maqsadlar sohibi sifatida ajdodlarimizning bebaho madaniy va ma'naviy merosini asrab-avaylash va kelgusi avlodlarga yetkazish, odamlar orasida mehr-oqibat, ertangi kunga ishonchni, xalqlar va millatlar o'rtasidagi do'stlik rishtalarini mustahkamlash, bir so'z bilan aytganda, xalqning ma'naviyatini boyitib, hayotiy islohotlarni chuqurlashtirishga, yangilanishlarni jadal joriy qilishga beto'xtov da'vat etuvchi el jonkuyari edi.

Butun ijodi davr tarozisida qanchalik og'ir tosh bosadigan bo'lsa, vohaning turli burchaklaridan iste'dodlarni izlab topib, ularning adabiyot maydoniga dadil kirib kelishlariga bosh-qosh bo'lganining o'ziyoq vohamiz tarixi, adabiyotimiz ravnaqiga qo'shilgan beqiyos xizmatidir.

Shuni alohida e'tirof qilish joizki, bugun nafaqat vohamiz adabiy muhiti, balki mamakatimizda o'z so'zi va ovozi bilan elga manzur bo'layotgan qator ijodkorlarning kamoli bevosita Matnazar Abdulhakim tarbiyasi va saboqlarining hosilasidir.

Matnazar Abdulhakim - shoir sifatida 1982-yilda xalqimizga tortiq qilgan ilk she'riy to'plami "Tiniq tonglar" idayoq o'zining shoirlik iste'dodi, iqtidori, yuksak salohiyati bilan o'z muxlislarga ega bo'lgan shoir. Muxlislarga peshma-pesh "Fasllar qo'shig'i", "Qor qo'shig'i", "Mavj", "Yonimdagi daryolar", "Qorachig'dagi dunyo", "Oydinlik", "Bir quchoq gul", "Yolg'iz yaproq" kabi to'plamlarini chop qildirdi.

Matnazar Abdulhakim she'riyati- farahbaxsh she'riyat. Unda oshiq qalbning keng ma'nodagi muhabbati zohiriy va botiniy jilolari bilan qalbni cho'g'lantiradi, hayratga solib, mushohadaga chorlaydi. Ruhiyatni tetiklashtirib, qalbg muhabbat epkinlarini olib kiradi. Natijada bedor qalb ezgu niyatlarga to'ladi. Shoir bir she'rida "Ishq sirrin anglamoq bo'ldimi nasib"-deb yozadi. Misraning mazmunidan bedorlik anglashiladi. Zero, chinakam muhabbatga oshno qalbgina bedor bo'la oladi. Shoir she'riyatida ana shu ruh hukmron. Uning bedor qalbi muhabbatga limmo-lim. Matnazar aka Tangri in'om